

Bir heykələ bir cüt baxış...

KOROĞLUNUN HEYKƏLİ ÖNÜNDƏ BƏZİ DÜŞÜNCƏLƏR...

Milli qəhrəman aşiq və şair Koroğlunun Bakıda heykəli çoxdan qoyulmalıydı. Gecikməsinin obyektiv və subyektiv səbəbləri əlbəttə ki, yox deyil. Obyektiv deyəndə bizdən asılı olmayanları, subyektiv deyəndə özümüzə asılı olanları nəzərdə tuturam. Nə isə... Axır ki, Bakıda Koroğlunun heykəlini gördük...

Heykəlin müəllifi Azərbaycanın tanınmış heykəltəraşı xalq rəssamı, ustad sənətkar Tokay Məmmədovdur. Tokay müəllimin yadda qalan Bakını, başqa şəhərləri bəzəyən əsərləri çoxdur. Amma, nə üçünsə Koroğlunun heykəli gözlədiyim kimi olmadı. Bəlkə də səhv eləyirəm... Ancaq mənə elə gəlir ki, dastanı oxuyan hər bir kəs, aşiq, şair, milli qəhrəman Koroğlunun obrazını gözləri önündə canlandırmağı bacaran hər bir Vətən övladı belə düşünür...

İlk baxışdan gözə çarpan odur ki, Qıratın yəhəri - yüyəni yoxdur. Halbuki dastanda Koroğlunun bir dəfə də cılpaq, yəhər-yüyənsiz at mindiyinə işarə belə yoxdur. "Həmzənin Qıratı aparmadı" qolunda deyilir: "Qıratı ifçin yəhərləyib Koroğlunun qabağına çəkildilər". Koroğlunun sağ əlində qılınc, sol əlində qalxan olduğuna görə, heykəltəraşın onu döyüş anında təsvir etmək istəyi heç şübhə doğurmur. Ancaq bu istəyin heykəldə ifadəsini görmürük. İstə-istəməz fikirləşsən ki, Tokay müəllim "Koroğlu" dastanını başdan-ayağa qədər oxuyub incəliklərinə varsaydı, (babalımı yuya bilmərəm, bəlkə də oxuyub) bilərdi ki, Koroğlu heç vaxt döyüşə gedəndə yalın-cılpaq at minməyib.

At minənlər yaxşı bilir ki, atın üstündə möhkəm dayanmaq, yıxılmamaq üçün atın belinə mütləq yəhər qoyulmalıdı. Yəhərsiz atın üstündə dayanmaq, xüsusilə döyüş vaxtı duruş gətirmək çox çətindir. Digər tərəfdən, döyüş zamanı atı idarə etmək, onu sağa, sola, qabağa sıçratmaq lazım gəlir ki, bunlar ancaq yüyənin köməyi ilə oluna bilər. Yüyən eyni zamanda qəhrəmana at belində özünü saxlamaq üçün də vacibdir. Bundan savayı, qəhrəmanın özünü at belində saxlamağına və onu döyüşdə idarə etməyinə üzəngi də əsas vasitədir. Üzəngilər - qəhrəmanın özünü atın üstündə saxlamağı üçün bir cüt dayaq rolunu oynamalıdır...

Qıratın duruşu və ayaqları da elə ilk baxışdan qondarma kimidi. Xüsusilə - dal ayaqlar... At minən və kənardan ona baxan kəs bilməmiş deyil ki, arxa ayaqlar heç vaxt bu vəziyyətdə olmur. Qaçan atın qabaq ayaqları yerə dəymək anında, arxa ayaqlar yığılmış vəziyyətdə qarının altında durur. Qabaq ayaqlar yerdən üzülhə-üzüldə arxa ayaqlar eyni anda yerə dəyir və at özünü irəli atır. Bunların hamısı bir göz qırpmında baş verir. İndiki halda heykəl belə təsir bağışlayır ki, at uçurumun dibinə sarı getməkdədi... Yüyənsiz at heç vaxt başını bu cür saxlamır. Yalnız yüyəni dartanda atın başı bu cür qanrıla bilər. Döyüş vaxtısa ümumiyyətlə, bu cür duruşdan söhbət gedə bilməz. Həm də Qıratın Koroğluya qoşulub döyüşdüyünü də unutmaq lazım deyil...

Mənim şəxsi fikrimdir - nədənsə Koroğlu bir qəhrəman kimi şəxsən mənim yaddaşımdakı Koroğluya oxşamır. Onun atın üstündəki oturuşu təbiilikdən xeyli uzaqdır. Koroğlunun sol ayağı sallanıb az qala yerə çatdığı halda, sağ ayağı dizdən qatlanmış şəkildə atın belindədir. Heç bir döyüşçünün savaşı zamanı atın üstündə bu vəziyyətdə dayanmağı heç inandırıcı deyil. Döyüş olmayanda belə heç kim atın üstündə bu cür oturmur. Yəhərdə oturub ayaqlarını üzəngiyə qoyan və bir əlində yüyən tutan adam özünü atın üstündə daha yaxşı saxlayır. Üzəngilər və ayaqların onlara qoyulub sıxılmağı da bir tarazlıq yaradır, belə ki, qəhrəmanın yıxılmaq ehtimalını aradan qaldırır. Atın iki üzəngisi tərəzinin iki gözünə bənzəyir...

Koroğlu qəhrəmanıydı. O, atın üstündə necə oturmağı, döyüş vaxtı özünü necə saxlamağı yaxşı bilirdi.

Koroğlunun sağ əlindəki Misri qılınc xəncərə daha çox oxşayır. Axı dastanda Misri qılıncın çox gözəl təsviri verilib.

Koroğlu həm qılıncı, həm də qalxanı ilə büsbütün süni təsir bağışlayır. Mənbilən, döyüş vaxtı nə qılıncı, nə də qalxanı bu cür tutmazlar...

Dastandan bilir ki, Koroğlu, Qırat, Misri qılınc və Saz bir-birindən ayrılmazdır. Saz və Koroğlu nərəsi onun ruhundan, canından, qanından havalanırdı. Saz onun qollarına güc, ürəyinə təpər verirdi. Sazın unudulmağı mənə heykəlin ən gözə çarpan qüsurlarından biridir... Bilmirəm haqlıyam, ya yox? Amma, mənə elə gəlir ki, Koroğludan film çəkən, onu tabloda təsvir edən, ya onun heykəlini yaradan hər bir sənətkar, bu xalq qəhrəmanının obrazını əvvəl-əvvəldən gerek öz ürəyində yarada... Mənə ustad heykəltəraş bu heykəli öz emalatxanasına gərəkiydi ki, qəlbində hazır aparaydı... Bəlkə heykəltəraş Koroğlunu, Qıratı, Misri qılıncı da başqa cür görür? Unutmayaq ki, bu elin-obanın, könül bağladığı, xalqın böyükdən-kıçiyə hamının sevdiyi, əzizlədiyi qəhrəmanın heykəlidir. Onun heykəli də özünə layiq olmalıdır...

İslam SADIQ

Sair, filologiya elmləri doktoru

Bakının heykəlləri üçün darıxıram...

Mən indi Bakıdan uzaqda yaşayıram, institutda oxuyuram. Artıq üçüncü kurs tələbəsiyəm. Yay tətildə yaxın ölkələrə, - Gürcüstana, Dağıstana, hətta Türkmənistanına gedib oraları gəzib dolanmışam. Tərif olmasın, mən o fikirdəyəm ki, bizim doğma Bakımızın gözəlliyindən heç harda yoxdur. Xüsusilə son illər Bakını gəzib baxanda adamın ürəyi açılır. Şəhərimizə gələn qonaqları Bakıya hayıl-mayıl görəndə sevincdən qəlbim köksümə sığmır... Necə də gözəl şəhərimiz var. Ancaq nədənsə mənə elə gəlir ki, Bakıda, hələ də başqa şəhərlərə nisbətən heykəllər azlıq edir. Zərər yoxdur, onların sayı nə qədər az olsa da, hər halda şəxsən mənim bir tamaşaçı kimi zövqümü oxşayır. Nizamının adını daşıyan Ədəbiyyat Muzeyinin qarşısındakı meydanı dahi şairin heykəli olmadan necə təsəvvürə gətirmək olar? Yaxud, Füzulinin heykəli onun yaratdığı dillər əzbəri olan əsərlərinə bənzəmirmi?

Hələ mən Xan qızı Natəvanın heykəlini demirəm... "Azərbaycan" kino-teatrının qarşısına o qədər yaraşır ki, elə bil, binayi-qədimdən, hətta ətrafındakı o binalar tikilməmişdən elə orada imiş... Bizim qohumlar köhnə "Muğan" mehmanxanasının yaxındığında yaşayırlar. Bu dəfə ora yaxın bağda Qoç Koroğlunun uca heykəlini gördüm... Çox qəribə heykəldir. Başqalarına bənzəmir. Elə bil heykəltəraş elə qəhrəmanını bu günün nəzəriylə təsvir etmişdi. Mənim fikrimcə, elə də olmalıdır. Bu günkü texniki tərəqqi dövründən baxanda köhnə dövrlərin qəhrəmanları elə bu görkəmdə də olmalıdır. Yəni istər-istəməz onlara baxanda gülümsəməlisən. Mənə, heykəltəraş da Koroğlunu öz təsəvvüründə belə yaşadıb. Özü də sənətkar Koroğlunu buludlar arasında görür... Atı da, özü də sanki xəyallarımızda olan kimidir. Mən şəxsən Koroğlunu səhv, yaxud yanlış olsa da bu cür təsəvvür edirəm...

Hörmətlə,

Qurban Cüməxanov

Rusiya Federasiyası, Kemerovo şəhəri, tələbə